

eHealth a telemedicína: eInkluze a eQuality – 26. díl

Minulý díl jsem věnoval tématu asistivních technologií ve zdravotnictví. Téma s nevšedním názvem *eInkluze a eQuality* je s asistivitou úzce propojeno.

Inkluze je proces zaměřený převážně na postižené a znevýhodněné osoby a jejich integraci do společnosti, ale také do jejich institucí. Jde hlavně o osoby s mentálním či tělesným postižením nebo také dlouhodobě nemocné pacienty a starší lidi. Má jít o zapojení rovnoprávné, což vyjadřuje i slovní hříčka vyplývající z rovnice *eQuality = equality*. Anglický výraz *equality* vyjadřuje požadavek, aby začleňované skupiny měly ve společnosti stejný status a respekt. A jedním z prostředníků má být elektronická integrace, kterou vyjadřuje ono *e*-na začátku, tedy hlavně internet a mobilní aplikace.

Podpořit začleňování do společnosti prostřednictvím nových informačních a komunikačních technologií, takový má být cíl *eInkluze*. Elektronizace se plíživě včleňuje do řady sfér našeho života, počínaje třeba internetovým bankovníctvím, nákupy v *e-shopech* nebo elektronickou komunikací s úřady. Ale i běžný osobní kontakt zprostředkovávají stále častěji takové aplikace, jako je *WhatsApp*, *Facebook*, *Viber* nebo *Skype*, případně různé seznamovací portály, komunikační stránky či diskusní fóra, chaty a další. Přístup k telemedicínským aplikacím a elektronizovanému zdravotnictví zdaleka není na prvních místech při využívání internetu, ovšem i rozvoj *eHealth* jde vpřed a komunikace s lékaři, objednávání pacientů či konzultace přes internet, telefon (i mobilní či VoIP) je stále častější. U handicapovaných osob je důležité hledisko začlenění a vytvoření rovnocenných podmínek v přístupu k uvedeným technologiím. Jde o finanční podmínky, technické možnosti, počítačovou gramotnost i možnost „připojit se“.

Speciální vzdělávací potřeby

V některých oblastech, jako je například speciální školství, se *eInkluzí* a *eQuality* prosazovat daří. Pomáhají tak žákům se speciálními vzdělávacími potřebami, od zdravotně postižených či znevýhodněných (tělesně handicapovaní, mentálně postižení či dlouhodobě nemocní žáci a stu-

denti) až po sociálně znevýhodněné. Sociálně znevýhodnění nemusejí být jen nepopulární nepřízřiví žáci, ale jde třeba i o cizince, kteří jsou znevýhodnění nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka a o vlastní studium mají velký zájem.

Jednou z mých aktivit je řízení střední školy zaměřené na vzdělávání budoucích pečovatelek a ošetřovatelek z Filipín; jejich hlavním problémem je čeština, zato bezproblémový a naprosto příkladný je přístup filipínských studentů k pacientům, seniorům či mentálně postiženým klientům ústavů sociální péče. Zatím v rámci odborné praxe, ale věřím, že takový zůstanou i do budoucna jako zaměstnanci sociálních institucí či domovů důchodců.

Právě u postižených a znevýhodněných žáků jde hlavně o nezbytné technologické vybavení, jako je například počítač, webová kamera, *smart* telefon či interaktivní tabule. S tím pak souvisí rozvoj ICT gramotnosti (ICT = informační a komunikační technologie). Potřebných „gramotností“ souvisí s užíváním počítače velké množství a jde o různé typy kompetencí – nejen o zvyšování gramotnosti lingvistické, ale například i vnímání a interpretaci objektů (vizuální gramotnost) či schopnost zkoumat a analyzovat každodenní informace (mediální gramotnost) nebo se orientovat v informačních zdrojích (informační gramotnost). S tím vším souvisí spolupráce škol na dálku, a to i škol speciálních.

Takové aktivity jsou v Evropě podporovány třeba v rámci projektu *eTwinning* (elektronická dvojčata).

doc. MUDr. Leoš Středa, Ph.D.
Centrum pro eHealth a telemedicínu 1. LF UK

Jde při tom o seznamování žáků partnerských škol, výměnu informací, ale třeba i společné zpracování témat z výuky. Mediálně známou *eInkluzí* zdravotně postižené žákyně je začlenění mladé americké dívky s leukémií, která nemohla navštěvovat výuku fyzicky a byla

propojena s třídou a spolužáky virtuálně přes webkameru, interaktivní tabuli a internet. Komunikace byla obousměrná, nejen v rámci videokonference, ale i při sdílení dokumentů či společné tvorbě blogů, takže se spolužáci i dívka navzájem dobře znali a později došlo k naprosto bezproblémovému fyzickému začlenění do třídy.

Mluvit sami za sebe

Termíny *eQuality* a *eInkluze* se často vzájemně zastupují. V rámci Evropské unie vzniklo v roce 1988 sdružení s názvem *Inclusion Europe*, ve kterém jde hlavně o *eKvalitu*. Sdružení spojuje lidi s mentálními postiženími a jejich rodiny po celé Evropě. Společně pak bojují za rovnoprávnost a plné začlenění postižených do společnosti. Sdružení prosazuje několik cílů, například aby se k handicapovaným ostatní nechovali jinak jenom kvůli jejich nemoci. Dále také, aby měli právo sami si vybrat, jak a s kým chtějí žít. Velmi důležité je, aby postižení mohli mluvit sami za sebe, byli způsobilí k právním úkonům (pokud to jejich zdravotní stav dovoluje) a měli tak přístup ke spravedlnosti. Logem sdružení jsou označovány internetové články napsané jednoduše a srozumitelně tak, aby jim mohli porozumět i mentálně postižení spoluobča-

né. *Inclusion Europe* má rovněž svou facebookovou aplikaci.

Důstojné stáří, opomíjení mladí lidé, geografické začlenění, kulturní rozmanitost, počítačová gramotnost, elektronická dostupnost (*eAccessibility*) a veřejné služby pro všechny neboli *eInkluzí* a *eQuality* jsou obvyklá témata různých evropských projektů v rámci *eInkluze*. Jak vidíte už z názvu témat, další důležitou skupinou pro *eInkluzi* a *eQuality* jsou senioři. Lidé staršího věku a důchodci jsou mnohdy znevýhodnění svojí neznalostí moderních technologií. Nejde jen o důchodce, i řada lidí středního a zralého věku nedokáže udržet tempo s rozvojem ICT. V pokročilejším věku pak bez těchto znalostí jen velmi obtížně hledají zaměstnání.

Senioři v informační společnosti

V České republice proběhl například projekt, kterému se zkráceně říká *eInkluze 50+*. Financován byl z Evropského sociálního fondu a ze státního rozpočtu ČR. Realizátorem bylo občanské sdružení *M'am'alloca* založené vysokoškolskými studenty. Cílem projektu bylo zvýšit možnosti začlenění starších lidí do informační společnosti a naučit je pracovat s moderními technologiemi, jako jsou počítače, notebooky nebo mobilní telefony, a v neposlední řadě je spřátelit s internetem, aby mohli naplno využívat všech možností, které nabízí. *eInkluze 50+* nebyla zacílena pouze na jedince, ale také na různé nestátní a neziskové organizace zabývající se prací s lidmi nad 50 let věku. Zapojit se mohli rovněž obce, města a kraje. Projekt poskytl podporu pro vznik tzv. tréninkových center pro vzdělávání starších osob v oboru informačních a komunikačních technologií. Kromě center vznikl i portál www.zivotonline.cz, který pořádá zážitkové dny *on-line*, kde šlo o výuku počítačových a mobilních aplikací. Účastníci kurzu museli splnit pouze jednu podmínku pro zápis, a to věk minimálně 50 let. Poté se mohli naučit, jak funguje internet, jak si založit e-mailovou schránku, nakupovat v *e-shopech*, upravovat fotografie, hledat práci na webu apod. Koncem letošního února vypršela doba realizace projektu, proto

jen doufejme, že nešlo o klasický případ, kdy Evropská unie nevyžaduje udržitelnost projektu, a v okamžiku, kdy se vypotřebují peníze, není žádné pokračování naplánováno. Takový je bohužel osud řady jiných projektů, které evropští politici a úředníci za naše peníze připravují.

Být v obraze

eQuality symbolizuje rovnocenný přístup a stejné šance ve společnosti za pomoci elektronických aplikací. Na kvalitě systémů a služeb zejména s ohledem na zdravotně či jinak handicapované taková rovnoprávnost v mnohém závisí. *eQuality* by měl být dlouhodobý a trvalý proces. Už před rokem 2010 vznikaly aktivity zaměřené na podporu vývoje a rozšiřování programového vybavení pro znevýhodněné skupiny. Podporuje se výzkum a vývoj v oblasti elektroniky a automatizace tak, aby ve spolupráci IT expertů s odborníky v sociálních a zdravotních službách a s cílovou skupinou, kterou tvoří zdravotně postižení, vznikaly různé „gadgets“, programy a zařízení, jež mohou postiženým usnadnit každodenní život díky využívání výpočetní techniky.

Byly vytvořeny mezinárodní sítě zaměřené na vývoj kompenzačních pomůček pro různé typy postižení. Tyto sítě se snaží o vytvoření například softwarových nástrojů, vznikají fóra pro *on-line* setkávání odborníků různých oborů, kteří se zabývají výzkumem aplikací a technologií pro zdravotně postižené, konají se pravidelné workshopy a výstavy. Jde o usnadnění práce s počítačem například nevidomým občanům (hlasová a hmatová komunikace), motoricky postiženým (koncepte ovládání počítačů tělesně postiženými občany), ale i dětem s autismem či Aspergerovým syndromem, kdy je jejich zájem o moderní technologie využíván například ke vzdělávání. Vzdělávat se mohou děti i senioři, mentálně postižení i zdraví. V dnešní moderní době plně technologií a umělé inteligence je velmi důležité být stále „v obraze“. Aby si byli všichni lidé rovni a měli stejné možnosti, musejí mít především přístup k informacím a možnost doplnit v případě potřeby své znalosti. A nemusi jít vždy jen o kategorie osob mimo hlavní proud. Nakonec i v medicíně mezi lékaři je řada těch, kterým „ajť“ mnoho neříká, a vzhledem k elektronizaci všech procesů i zdravotnictví proto také oni využívají vzdělávacích kurzů v oboru ICT.

ilustrační foto: Shutterstock